# TAJRIBADA TERMIK KUYIŞDA YURAK MUŞAGINING MORFOLOGIK XARAKTERISTIKASI

**Nurullayev Sardorbek Xuşnud öğli**
Urganç davlat tibbiyot instituti Mikrobiologiya, virusologiya va immunologiya kafedrasi assistenti
sedrik.nurullayev@gmail.con
https://doi.org/10.5281/zenodo.24117077

**Annotatsiya.** Termik kuyiş organizmda nafaqat mahalliy töqima şikastlanişi, balki qator içki a'zolarda, jumladan, yurak-qon tomir tizimida ham çuqur struktur-funksional özgarişlarni keltirib çiqaradi. Ayniqsa, miokardda mikrotsirkulyatsiya buzilişi, interstitsial şiş, kardiomiotsitlar distrofiyasi va nekrobiotik jarayonlar rivojlanişi kuyiş kasalligining patogenezida muhim ahamiyatga ega. Mazkur işning maqsadi eksperimental termik kuyiş şaroitida yurak muşagida yuzaga keladigan morfologik özgarişlarni örganişdan iborat.

**Kalit sözlar:** termik kuyiş, miokard, kardiomiotsitlar, morfologiya, distrofiya, mikrotsirkulyatsiya, interstitsial şiş, nekrobioz.

Termik kuyiş zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri bölib, oğir kuyiş jarohatlari organizmda tizimli yalliğlaniş reaksiyasi, gemodinamik özgarişlar va metabolik buzilişlarni keltirib çiqaradi. Kuyişdan keyingi erta davrda qon tomirlar ötkazuvçanligining ortişi, gipovolemiya, töqima gipoksiyasi va oksidlovçi stress içki a'zolarning morfofunksional holatiga salbiy ta'sir körsatadi.

Yurak muşagi termik şikastlaniş natijasida yuzaga keladigan tizimli patologik jarayonlarga sezgir a'zolardan biri hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlarda oğir kuyişdan keyin miokardda kardiomiotsitlar tolalarining tölqinsimon deformatsiyasi, kontraktura özgarişlari, sitoplazmatik vakuolizatsiya, interstitsial şiş va yalliğlaniş belgilari aniqlangan.

Şu sababli termik kuyişdan keyin miokardning morfologik holatini kompleks örganiş, patologik özgarişlarning rivojlaniş mexanizmlarini aniqlaş va ularni erta taşxislaş muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

**Tadqiqot maqsadi.** Eksperimental termik kuyiş şaroitida yurak muşagida yuzaga keladigan morfologik özgarişlarni, kardiomiotsitlar va miokardning mikrotsirkulyator özanini gistologik jihatdan baholaş.

**Materiallar va usullar.** Tadqiqotni eksperimental hayvonlarda, tegişli bioetika qömitasi ruxsati va laboratoriya hayvonlari bilan işlaş talablariga rioya qilgan holda ötkaziş nazarda tutiladi.

Tajriba hayvonlari nazorat va termik kuyiş guruhlariga ajratiladi. Termik şikastlanişning darajasi, maydoni va kuzatuv muddati tadqiqot protokolida oldindan belgilanadi. Tadqiqot davomida yurak töqimasidan olingan namunalar gistologik tekşiruvdan ötkaziladi. Materiallar neytral formalinda fiksatsiya qilinib, parafin bloklar tayyorlanadi. Gistologik kesmalar gematoksilin-eozin bilan böyaladi.

Mikroskopik tekşiruvda quyidagi morfologik körsatkiçlarga e'tibor qaratiladi:

- kardiomiotsitlarning şakli va tuzilişi;
- muşak tolalarining tartiblanişi va köndalang çiziqlarining saqlanişi;
- sitoplazmatik vakuolizatsiya va distrofik özgarişlar;



© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

- yadrolarning morfologik holati;
- interstitsial şiş va qon tomirlar tölaqonligi;
- yalliğlaniş infiltratsiyasi va nekrobiotik özgarişlar.

Morfologik körsatkiçlarni miqdoriy baholaş va statistik tahlil qiliş tadqiqot dizayniga muvofiq amalga oşiriladi.

**Natijalar.** Eksperimental termik kuyişdan keyin miokard töqimasida struktur özgarişlarning rivojlanişi kutiladi. Uşbu özgarişlar kardiomiotsitlar tuzilişining buzilişi, muşak tolalarining notekis joylaşişi, sitoplazmaning vakuolizatsiyasi va interstitsial şiş bilan namoyon bölişi mumkin. Mikrotsirkulyator özanda qon tomirlarning tölaqonligi, kapillyarlar devori ötkazuvçanligining ortişi va perivaskulyar şiş belgilari kuzatilişi mumkin. Oğir şikastlaniş şaroitida ayrim kardiomiotsitlarda yadro va sitoplazma distrofiyasi, miofibrillalarning dezorganizatsiyasi hamda nekrobiotik özgarişlar rivojlanişi ehtimoli mavjud.

Morfologik özgarişlarning ifodalaniş darajasi kuyiş oğirligi va jarohatdan keyingi vaqtga boğliq bölişi mumkin. Termik kuyişdan keyin miokardda kuzatiladigan morfologik özgarişlar tizimli gemodinamik buzilişlar, gipoksiya, mikrotsirkulyatsiyaning izdan çiqişi va yalliğlaniş mediatorlarining faollaşuvi bilan boğliq. Qon tomirlar ötkazuvçanligining oşişi miokard interstitsial şişiga olib kelişi, töqima perfuziyasining pasayişi esa kardiomiotsitlarda distrofik va nekrobiotik jarayonlarni kuçaytirişi mumkin. Mazkur jarayonlarda oksidlovçi stress va yalliğlaniş sitokinlari ham muhim örin tutadi. Şu nuqtai nazardan, miokardning morfologik holatini baholaş kuyiş kasalligida yurak şikastlanişining patogenetik mexanizmlarini çuqurroq anglaşga yordam beradi.

Eksperimental termik kuyiş miokardning morfologik tuzilişiga salbiy ta'sir körsatişi mumkin. Asosiy patologik özgarişlar kardiomiotsitlar distrofiyasi, muşak tolalari dezorganizatsiyasi, interstitsial şiş, mikrotsirkulyator buzilişlar va nekrobiotik jarayonlar bilan ifodalanadi. Uşbu morfologik belgilarni jarohatdan keyingi turli muddatlarda kompleks örganiş kuyiş kasalligida yurak muşagi şikastlanişining rivojlaniş xususiyatlarini aniqlaşda muhim ahamiyatga ega.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Fomin L.V., Radoha R.V. Morphological Çanges in the Rats' Myocardium under the Conditions of Infusion Correction of the Experimental Burning Disease. Ukrainian Journal of Medicine, Biology and Sport. 2017;2(5):69–73. DOI: 10.26693/jmbs02.05.069.
2. Cardiovascular Dysfunction Following Burn Injury: What We Have Learned from Rat and Mouse Models. International Journal of Molecular Sciences. 2016;17(1):53. DOI: 10.3390/ijms17010053.
3. Effects of glutamine treatment on myocardial damage and cardiac function in rats after severe burn injury. 2012. PMC3438763.
4. Role of endoplasmic reticulum stress during myocardial apoptosis in rats with severe burn injury. 2012. PMID: 22702056.
5. Sh, S. N., et al. "SURUNKALI BUYRAK KASALLIGIDA GIPOAZOTEMIK DORI VOSITALARINING TA'SIR SAMARADORLIGINI O'RGANISH ORQALI DAVONI MUQOBILLASHTIRISH." (2024).



© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.